

Proposta sobre el Voluntariat d'Empresa

Josep Maria Canyelles*

Aquest article ha estat presentat com a comunicació al II Congrés Europeu del Voluntariat. S'hi llancen algunes propostes adreçades als diferents actors que intervenen en el voluntariat d'empresa, amb la intenció de reflexionar sobre com s'ha de desenvolupar aquest nou canal i com ha d'integrar-se dins el model català d'associacionisme i voluntariat.

A l'any 2003, l'Institut Català del Voluntariat¹ va organitzar una trobada amb empreses per a parlar d'aquest concepte. Tot i que ja n'hi havia experiències, resultava en general tan desconegut que es va decidir de publicar un

manual per a ajudar a divulgar-lo. Ara, uns pocs anys després, ja és una realitat que forma part del nostre entorn, encara que poc conegut, i de vegades amb estils que no formarien part del model ideal que en tenim.

Eren temps de fer proves, i una empresa et podia dir que tenia uns centenars de treballadors disposats a fer una acció de voluntariat durant un dia proper a les festes nadalenques. Eren accions de solidaritat, més que de voluntariat, i sovint responien més a una vivència de grup per part dels participants que no a una acció compromesa en el marc d'uns valors socials. Tot això, en gran mesura, es va anar superant, i avui el Voluntariat d'Empresa és un model interessant, que val la pena observar, estudiar, donar a conèixer, promoure...

I en el marc d'aquest Congrés Europeu del Voluntariat, podem deixar unes propostes de com caldria gestionar-lo des de cadascuna de les parts, unes breus notes sintètiques en forma de demandes, que pretenen ajudar a reflexionar.

Cal valorar els programes de voluntariat d'empresa com una oportunitat per a ampliar la base social del voluntariat amb persones que sense aquestes accions de foment potser no haurien tingut l'oportunitat de formar-ne part.

Una altra de les conseqüències positives és que pot suposar un acostament entre empreses i ONL, que obri canals de diàleg i de col·laboració més àmplia, que reverteixi tant en la captació

d'oportunitats per part de les entitats com en la gestió dels valors de les empreses.

- **Es demana a les empreses** que els nous programes de col·laboració amb entitats, ja siguin de voluntariat, de *teaming* o d'altres, tinguin en compte la realitat associativa de cada territori, integrada per entitats molt diverses també en dimensió i sàpiguen trobar les que més s'adiuen a les seves prioritats i que alhora facin un millor servei a la comunitat. També cal que tinguin en compte la cultura de cada territori, ja que sovint les grans empreses incorren en l'error de no ser prou sensibles a la diversitat.
- **Es demana específicament a les pimes** que sàpiguen veure en el voluntariat d'empresa la sistematització d'una sensibilitat que moltes ja han tingut sempre, i que ara poden estructurar millor en el marc d'una responsabilitat social de les petites i mitjanes empreses, tot generant relacions de confiança i afavorint el desenvolupament del territori.
- **Es demana a les entitats** que sàpiguen incorporar els voluntaris que procedeixen d'empreses amb la màxima normalitat, garantint que incorporin els valors propis del voluntariat i de l'acció social o cívica, i donant compliment als drets i deures que tenen reconeguts.
- **Es demana a les administracions públiques** que experimentin amb aquests nous models de col·laboració amb les ONL que, al marge de les polítiques públiques de suport, poden contribuir d'altres maneres a partir de la implicació dels mateixos treballadors públics.
- **Es demana als experts** i a tots els agents que promoguin l'expressió Voluntariat d'Empresa en lloc de *corporate volunteering*, traducció literal de l'anglès, que remet únicament a les grans empreses i

¹ http://ca.wikipedia.org/wiki/Institut_Català_del_Voluntariat

sembla que aquesta no sigui una pràctica apta per a les pimes. Ens cal fer la mateixa reflexió que uns anys enrere va portar al consens per a substituir Responsabilitat Social Corporativa (RSC) per Responsabilitat Social de les Empreses (RSE), almenys en els usos públics destinats al foment, al marge que cada empresa usi el que més li plagui.

- **Es demana als consultors** d'empreses que evitin caure en la solució fàcil de proposar únicament grans ONL que cobreixin tot el territori amb una sola negociació, i optin per seleccionar les entitats, grans o petites, que puguin satisfer millor les característiques del programa i conjuminar millor els interessos de totes les parts. Sovint, caldrà també un esforç per a saber mostrar a l'empresa el major valor que pot aportar comptat amb entitats més estretament vinculades al territori.
- **Es demana als voluntaris d'empresa** que sàpiguen sentir-se voluntaris plens de l'entitat social on participen més enllà del programa o servei concret que desenvolupin, tot compartint l'experiència amb els altres voluntaris, complint amb la Carta del Voluntariat de Catalunya (o la que correspongui a cada país), i aportant la seva vivència a dins de l'empresa, ja sigui per a motivar altra gent, per a enriquir els valors socials de l'empresa, per a ser font de testimoniatge.
- **Es demana a tots els actors** implicats el desenvolupament d'un model de voluntariat d'empresa o corporatiu que estigui concebut per aportar valor a la comunitat i que legítimament enforteixi tant les ONL com les empreses. Per això, enfront de models puntuals més propers a l'*outdoor training*, cal valorar la continuïtat i sostenibilitat dels programes, la seva incidència social, la seva capacitat de gestionar valors, actituds i habilitats socials dels participants, el reforçament del teixit associatiu autòcton.

Les empreses, així com tots els altres actors, han de fer un esforç per entendre els fonaments del voluntariat, els seus valors, la seva estructuració, i les característiques que pren en cada territori.

També les entitats han de fer un esforç per a comprendre les motivacions empresarials, les característiques dels perfils del nou voluntariat, les necessitats de gestió que pugui requerir.

Hem d'assumir que estem gestionant relacions complexes i on es poden crear objectius, necessitats, inquietuds diverses. Per a una empresa poden donar-se simultàniament una voluntat de fer un servei a la societat amb la voluntat de traslladar valors socials a l'empresa. Per a un voluntari poden donar-se simultàniament un valor solidari, una inquietud vocacional, o fins i tot una sana curiositat d'emprendre un compromís desconegut fins al moment.

O també pot existir una necessitat d'ampliar el marc de socialització, d'integració al país, o de practicar la llengua catalana per part de treballadors de l'empresa que vinguin d'altres països. Tal com diríem per a voluntaris tradicionals, sovint l'important és verbalitzar tots els objectius o sensibilitats que pugui haver-hi o puguin sobrevenir, ja que així l'organització social podrà valorar com tenir-los en compte i satisfer-los si està en les seves possibilitats.

Model de voluntariat

Les pràctiques de voluntariat d'empresa s'emmarquen dins les polítiques de Responsabilitat Social de l'Empresa (RSE). Dins de tot el conjunt d'aspectes que caben dins l'RSE, i de manera generalitzada, les empreses es troben més còmodes en el terrenys de continguts ambientals, de producte, o laborals, que dominen més, que no en els temes socials en relació a la comunitat, ja que l'empresa sol nedar en aigües desconegudes.

Per això, cal que els *partners*, les entitats, els consultors, etc., puguin transmetre-li el coneixement sobre les diferències que a cada país es donen sobre el voluntariat i com afecta la relació amb les empreses. En el cas de Catalunya, on hi ha una rica i tradicional realitat en aquesta matèria, ens referim al Model català d'associacionisme i voluntariat.²

Voldria fer arribar a les empreses i de retruc als participants d'altres països europeus -tot respectant els diversos enfocaments que es puguin donar a cada territori- una manifestació particular

2

El modelo catalán de voluntariado y asociacionismo. Josep Maria Canyelles. Conferencia pronunciada en Friburgo (Baden-Wurtemberg, Alemania). 2001 (Año Internacional del Voluntariado): http://collaboratio.net/mm/File/es/Modelo_catalan_de_voluntariado_y_asociacionismo.Friburgo2011.pdf

sobre el model de voluntariat que hem assumit com a propi:

- Entenem³ per **voluntariat** el conjunt de les persones que efectuen una prestació voluntària i lliure de serveis cívics o socials, sense contraprestació econòmica, *dins el marc d'una organització estable i democràtica* que comporti un compromís d'actuació a favor de la societat i de la persona. Sense desmerèixer les accions informals de civisme o bon veïnatge, d'altra banda molt valuoses, el voluntariat en el seu sentit modern sols pot englobar les accions fetes sota un marc organitzat.
- Entenem per **entitat de voluntariat** l'entitat que té per objectiu de treballar per als altres en la millora de la qualitat de vida, que és integrada majoritàriament per voluntaris i que constitueix una organització autònoma sense afany de lucre. Aquesta definició no exclou l'existència igualment valuosa d'altres entitats no lucratives que tinguin voluntaris (entitats *amb* voluntariat, no *de* voluntariat). Totes elles són el marc on el voluntariat s'ha de desenvolupar a les societats modernes per a garantir-ne la seva autonomia i la seva capacitat de vertebració social. Considerem com un valor molt rellevant el fet que el voluntariat s'aglutini a les entitats sense ànim de lucre, essent voluntariat i associacionisme dues cares de la mateixa realitat. L'essència de l'acció voluntària es fonamenta en l'autonomia d'acció de les organitzacions de voluntariat. Aquests principis de llibertat i autonomia del voluntariat respecte als poders públics han d'ésser respectats i potenciats.
- Sense pretendre ser crítics amb els models de **voluntariat públic**, que poden comprendre's en situacions evolutives o per les característiques de determinats països, considerem que el voluntariat és un gran actiu de la societat civil i que, el foment del voluntariat fora de les organitzacions privades no lucratives pot descapitalitzar el teixit associatiu i pot comportar un model de

voluntariat on el focus pel servei i les característiques del marc institucional no afavoreixin el desenvolupament d'un discurs social compromès i crític. El voluntariat no solament ha de curar la ferida sinó que ha d'atorgar visibilitat als que pateixen. Així, al nostre país hem anat transformant aquelles realitats de voluntaris vinculats directament a institucions públiques en nous models on la relació es produeixi entre la institució pública i una organització autònoma de voluntariat, fet que pot garantir millor la seva participació democràtica, els límits de la seva acció sense interferir en les tasques remunerades, la interrelació entre els voluntaris, o el treball en valors.

- El voluntariat és un vector de vertebració social i no es pot desvincular del seu compromís amb el país, fet que va recollir la llei 25/1991 (actualment derogada):
 - ✚ L'acció voluntària, lliure i compromesa, de molts ciutadans per a la millora constant de les condicions de vida i per a la defensa i l'acreciment de la societat i la cultura catalanes, ha constituït un element essencial en la configuració de Catalunya com a país amb una identitat pròpia.
 - ✚ Aquesta actuació voluntària, realitzada des de la societat civil durant un llarg període de la nostra història marcat per la supervivència i la consolidació de Catalunya com a país, ha generat la creació i el desenvolupament de moltes entitats que han donat, en cada moment, una resposta cívica i solidària a les necessitats i inquietuds de la societat catalana. La importància de la resposta cívica i voluntària al llarg de la nostra història no desmereix la realitat present del voluntariat, sinó que, ben al contrari, la situa i li dóna una especial rellevància.
- Valorem l'existència d'un **ventall divers d'entitats**, per grandària (grans, mitjanes, petites i micro), per abast territorial, per àmbits i sectors, per ideologia (més marcades o menys, confessionals o no), per estil de gestió, per complementarietat voluntaris - assalariats, per grau de col·laboració amb el sector públic; més o menys orientades al canvi social, especialitzades o generalistes... Aquesta diversitat permet que cada ciutadà pugui

³ LLEI 25/1991, de 13 de desembre, per la qual es crea l'Institut Català del Voluntariat (derogada)

triar on es vol implicar. Malgrat els riscos que suposa una certa atomització, aquesta diversitat aporta capacitat de donar respostes àgils a necessitats concretes, és més plural i representatiu de la societat; es genera complementarietat i es facilita la innovació. I una nova cultura organitzativa basada en el treball en xarxa i la col·laboració entre entitats pot optimitzar aquesta realitat. Tanmateix, això no treu que també s'hagin d'incentivar els processos de fusió per a aconseguir entitats de més pes que cerquin el seu òptim per a la seva sostenibilitat i generació d'impacte social.

- D'acord amb els consensos que es van elaborar a Catalunya en congressos anteriors, considerem que els drets i deures (Carta del Voluntariat de Catalunya, en el nostre cas) no han de donar lloc a una llei sinó que han de conformar un codi ètic de consens que cada entitat haurà de saber aplicar adaptant-lo a la seva realitat sectorial. Són, en tot cas, les lleis i normes sectorials les que poden concretar les obligacions vàlides en un determinat sector. Altrament, es generen obligacions més pròpies del voluntariat social cap a altres sectors o models d'intervenció, a banda de les consideracions que pren la carta.

Com a darrera conclusió, voldria fer referència al fet que terminològicament el voluntariat d'empresa significa que el voluntariat prové de l'empresa, que és qui la promogut. Però el voluntariat, per concepte i per model, no es fa a l'empresa. Això vol dir que jurídicament, els voluntaris formen part de l'entitat social, on estan adscrits, al marge que la seva implicació formi part d'un acord amb una empresa.

Això no treu que l'empresa pugui tenir un programa –no sempre és així– i que remarqui la idea de voluntaris de l'empresa. Cap problema perquè són voluntaris i són de l'empresa, però jurídicament el voluntariat el fan a l'entitat social on col·laboren.

En sentit estricte, doncs, si es tractés d'una acció que es desenvolupés com a programa d'empresa i sense una adscripció a cap entitat social, no es podria parlar de voluntariat. Si fan una replantada en cap de setmana, es tractaria d'una activitat cívica promoguda per l'empresa, però no en podríem dir voluntariat, de la mateixa manera que si ho fa un grup d'amics tampoc ho seria. Una acció organitzada i amb finalitats cíviqes, no és voluntariat si no hi ha una entitat al darrera, com tampoc ho són les accions de bon veïnatge.

I això no es pot considerar ni bo ni dolent. És normal que hi hagi accions de civisme i de bon veïnatge, i és bo que n'hi hagi moltes, i no cal que siguin ni pretenguin ser voluntariat.

En tot cas, una cosa és el que correspon aclarir en sentit estricte i jurídic, i l'altra el fet que l'empresa pugui parlar de voluntaris en un sentit més lax de la llengua, ja que es tractaria d'una acció que els treballadors fan voluntàriament. Però una cosa són els usos col·loquials de la llengua i l'altre el sentit estricte. Val la pena ser-ne conscients. Si col·laboren amb una entitat fan voluntariat. Si no es dona aquesta col·laboració, fan una acció voluntària de servei a la comunitat.

Nota: podeu trobar unes reflexions complementàries en aquest vídeo d'un debat sobre Voluntariat d'Empresa a Torre Jussana: **[Noves expectatives i possibilitats de voluntariat a l'empresa:](http://responsabilitatglobal.blogspot.com/2011/05/noves-expectatives-i-possibilitats-de.html)** <http://responsabilitatglobal.blogspot.com/2011/05/noves-expectatives-i-possibilitats-de.html>

10 de novembre de 2011

Aquest article es troba disponible a: www.collaboratio.net/mm/File/ca/Art.jmcanvelles_Proposta_Voluntariat_Empresa.pdf

* **Josep Maria Canvelles** jmcanvelles@collaboratio.net, promotor del *think tank* www.ResponsabilitatGlobal.com. Assessora empreses, governs i organitzacions. És assessor tècnic de la Cambra de Comerç de Barcelona. Col·labora amb l'Associació per a les Nacions Unides. Coordinador de la Comissió RS de l'Ass. Cat. Comptabilitat i Direcció www.accid.cat i col·labora amb diferents universitats. Promou **collaboratio**, iniciativa per als TSR